

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL 100¹

1918. aasta 24. veebruaril kuulutati välja Eesti Vabariik. Pool aastat hiljem, 17. septembril hakkas kohalikke, valdavalt Riias või St Peterburis ülikoolihariduse saanud tehnikaharitlasi koondav Eesti Tehnika Selts korraldama tehnilisi erikursusi. Seda kuupäeva loetakse ka Eestis kõrgema tehnilise hariduse ning Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ) sünnipäevaks. Pärast riigi iseseisvumist kasvas üha enam vajadus inseneride, arhitektide ja tehnikute järgi. 1919. aastal jätkatigi senist tegevust Tallinna Tehnikumi nimelise erakoolina, mis edasise arengu huvides riigistati 1920. aastal. Riikliku kõrgkooli staatuses õppeasutus töötas esialgu Tallinna Vanalinnas (Pikal tänaval), kuid 1931. aastal koliti endise Vene-Balti laevatehase peahoonesse Koplis. Viimane fakt on majandusteaduse ja -õppe seisukohalt oluline seetõttu, et nimetatud Kopli hoone jäi üksnes majandusteaduskonna kasutusse pärast 1960. aastate algul Mustamäel TTÜ oma ülikoolilinnaku välja ehitamise ja alustamist ja tehniliste teaduskondade sinna kolimist.

1920. – 30. aastate vahetusel toimusid suured vaidlused selle üle, kas tehnilist kõrgharidust ei peaks kõrvuti loodus-, õigus-, usu- jms teadustega hoopiski andma 1632. aastal asutatud Tartu Ülikoolis. 1936. aastal otsustas Vabariigi Valitsus, et tehnikaülikool peab paiknema Tallinnas ja kool nimetati Tallinna Tehnikainstituudiks. Nõukogude perioodil (1945–1990) nimetati kooli Tallinna Polütehniliseks Instituudiks (TPI) ja tema sünniaega arvestati 1936. aastast, kuigi juba 1938. aastal oli kool saanud nime Tallinna Tehnikaülikool. Taas võeti Tallinna Tehnikaülikooli nimi kasutusele alles 1989. aastal Eesti omariikluse taastamise protsessis.

Üks nõukogude võimu esimesi ümberkorraldusi Eesti kõrghariduses oli 1940. aastal Tartu Ülikoolist majandusteaduskonna toomine hoopis tehnikaülikooli Tallinnas. Nimelt leiti siis, et majandusalast kõrgharidust on otstarbekas arendada pealinnas ja seda põhjendusega, et majandusajundjaid vajas eelkõige Tallinn kui Eesti tähtsaim tööstuskeskus, kus asusid ka ministeeriumid. See pidi looma paremad eeldused õppejõudude koostööks praktikutega. Ka elas enamik Tartu Ülikooli majandusteaduskonna üliõpilastest alaliselt Tallinnas. Tehnikaülikooli majandusteaduskonna asutamise seadlus anti 1940. aasta septembris. Novembris kinnitati majandusteaduskonna struktuur poliitilise ökonomia, finants- ja krediidimajanduse, tsiviil- ja tööõiguse, rahvamajanduse ajaloo, ettevõtete organiseerimise ja planeerimise ning kaubateaduse kateedritega. Teaduskonna dekaaniks valiti prof Paul Vihalem, kelle vahetas juunis 1941 välja prof Juhan Vaabel. 1940. aasta sügissemester kulus organiseerimisele ning õppetööd alustati 1941. aasta veebruaris. Majandusteaduskond

¹ Tallinna Tehnikaülikooli arengu ja tegevuse analüüsimiseks on eriti ülikooli 100. aastapäevaks 2018. aastal ilmunud arvukalt publikatsioone, sh mahukaid monograafiaid nagu nt Tallinna Tehnikaülikool 1918–2018. Koost. Tõnis Liibek. TTÜ Kirjastus, 2018, 566 lk jne. Õigupoolest ilmus ka majandusteaduskonna 60. aastapäevaks asjakohane monograafia (Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond 1940–2010. Koost. Eedo Kalle, TTÜ Kirjastus, 2010, 354 lk), aga seal puudub käesoleva artikli seisukohalt oluline ülevaade sotsiaalteaduskonnast. Käesolevas lühiaartiklis iseloomustatakse Tallinna Tehnikaülikooli eelkõige nende institutsioonide seisukohalt, kes on olnud seotud majanduspoliitika ajakirja ning vastavate rahvusvaheliste konverentside läbiviimisega.

oli siis tehnikaülikooli suurim teaduskond, kus jaanuaris 1941 oli nimekirjas ligi 600 üliõpilast.

Alanud sõda katkestas majandusteaduskonna tegevuse ning sakslaste võimu kindlustumise järel viidi 1941. aasta sügisel majandusteaduskond tagasi Tartu Ülikooli. 1944. aasta sügisel toodi nõukogude võimu ajal majandusteaduskond tagasi Tallinna. TPI majandusteaduskond oli seejärel kümme aastat Eestis ainus tööstusele, kaubandusele ja rahandusele kõrgharidusega majandusspetsialistide koolitaja kuni 1954. aastani, mil osa erialasid (kaubandusökonoomika ja rahandus) viidi üle Tartu Ülikooli õigusteaduskonda.

1953. aastal allutati majandusteaduskond mehaanikateaduskonna dekaanile, kuigi struktuuriüksuse nimes kasutati teaduskonda – insener-majandusteaduskond. Oluline on veel märkida, et siis hakati Eestis esmakordselt koolitama uue eriala spetsialiste – majandusinsenere ehk tolleaegse kutsenimetuse kohaselt insener-ökonomiste.

Majandusspetsialistide koolitamise uus etapp TPIs algas 1960. aastal insener-majandusteaduskonna taasloomisega, mis 1964. aastal nimetati majandusteaduskonnaks. Teaduskonna põhiülesandeks oli ökonomistide ja majandusinseneride ettevalmistamine ning ökonoomikaainete õpetamine tehnikateaduskondades. Samal 1964. aastal valiti majandusteaduskonna dekaaniks dots Juhana Toomaspoeg, kes oli dekaan 22 aastat.

Majandusteaduskonna struktuuris toimusid järgnevatel aastatel mitmed olulised muudatused. Seondult majanduspoliitika ajakirjaga ning rahvusvahelise konverentsiga märgime siinkohal üksnes teenindusökonoomika kateedrit. 1960. aastatel hakati tolleaegses N. Liidus mõistma, et rasketööstuse (peaasjalikult sõjatööstuse) arendamise kõrval vajab inimene ka toimivat teenindussfääri. 1967. aastal kinnitati eriala „teeninduse ökonoomika ja organiseerimine“ üleliiduline õppeplaan.² Teeninduse all peeti seejuures silmas üksnes nn elutarbelist teenindamist (*бытовое обслуживание*), mis hõlmas selliseid teenindusharusid nagu õmblus-, auto-, mööbli-, juuksuri- jms teenindus. Ühena esimestest Nõukogude Liidus hakati teeninduse ökonoomika ja organiseerimise viieaastasele majandusinseneride erialale üliõpilasi vastu võtma TPI-s juba 1968/69. õppeaastal. Sellest kujunes kohe ülikoolis üks suurima konkursiga eriala. Esimesed kaks aastat korraldas eriala õppetööd tootmise ökonoomika ja organiseerimise kateeder, millest 1970. aastal eraldati teenindusökonoomika kateeder. Uue eriala avamise ja teenindusökonoomika kateedri loomise initsiaator ning esimene juhataja (kaheksa aastat) oli dots Juhani Väljataga. Tema juhendamisel kaitses aastal 1982 majanduskandidaadi (tänapäev Ph D) väitekirja Matti Raudjärvi, kes jäi pärast eelnimetatud erialal TPI lõpetamist (1974) ka tööle samasse kateedrisse. Kateedri juhatajaks valiti 1978. aastal dots Sulev Mäeltsemees.

² Lähemalt saab lugeda teenindusökonoomika kateedri 10. aastapäevaks välja antud brošüürist: Tallinna Polütehnilise Instituudi teenindusökonoomika kateeder. Koostaja: Sulev Mäeltsemees. Tallinn, TPI rotaprint 1980, 40 lk.

Matti Raudjärve initsiatiivil alustati 1984. aastal majanduspoliitika konverentsi korraldamist, mis koos Eesti iseseisvuse taastamisega muudeti rahvusvaheliseks konverentsiks eelkõige koostöös Saksamaa Liitvabariigi kolleegidega (professorid Manfred O. E. Hennies, Armin Rohde jt), aga ka kolleegidega Tartu Ülikooli tolleaegsest majandusteaduskonnast (eelkõige prof Janno Reiljan). Hoolimata nõukogudeaegsetest kirjastamis-, sh trükiprobleemidest anti konverentsi artiklid alati välja kogumikena. 2011. aastast hakati juba teist põlvkonda vabas ühiskonnas (reeglina) kaks korda aastas välja andma majanduspoliitika ajakirja.

2009. aastal valiti majandusteaduskonna dekaaniks prof Üllas Ehrlich, kes järgneval perioodil andis oma panuse eelnimetatud majanduspoliitika ajakirja välja andmisel ja rahvusvahelise majanduspoliitika konverentsi korraldamisel. Eelnevalt oli ta töötanud Eesti Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudis, mis liideti TTÜ majandusteaduskonnaga.

1992. aasta suvel moodustati üldteoreetiliste õppeainete teaduskonnas humanitaar- ja sotsiaalteaduste instituut, mis peegeldas Eestis omariikluse taastamisega kaasnenud reforme. Instituudis hakati koolitama haldusjuhtimise (hiljem nimetuse all – avaliku halduse) õppekavadel ametnikke demokraatliku riigi vajadusteks. 1994. aasta kevadel moodustati humanitaarteaduskond ning kinnitati teaduskonna struktuuri humanitaar- ja sotsiaalteaduste instituut.

Kümme aastat hiljem, 2004. aastal valiti humanitaarteaduskonna dekaaniks prof Sulev Mäeltsemees. Suuremad põhimõttelised muudatused teaduskonna struktuuri korrastamisel tehti 2008. aastal. Eelneval perioodil oli teaduskonna suurima struktuuriüksuse, humanitaar- ja sotsiaalteaduste instituudi nimetus olnud õigupoolest laiem kui kogu teaduskonna oma. 2008. aasta sügisel nimetati humanitaar- ja sotsiaalteaduste instituut avaliku halduse instituudiks.

2009. aasta algul nimetati humanitaarteaduskond ümber sotsiaalteaduskonnaks. Seejuures peeti silmas ka õigusteaduse kui sotsiaalteaduse haru liitumist teaduskonnaga. 2009. aasta suvel moodustati majandusteaduskonna koosseisus olnud endise Rahvusvahelise Ülikooli Audentes õigusteaduskonna alusel sotsiaalteaduskonnas õiguse instituut (*Tallinn Law School*).

2013. aasta jaanuaris nimetati avaliku halduse instituut ümber Ragnar Nurkse innovatsiooni ja valitsemise instituudiks. Nime muutmise põhjustas soov jäädvustada rahvusvaheliselt mõjukaima eesti soost sotsiaalteadlase, klassikalise arengu-ökonomika uurija Ragnar Nurkse (1907–1959) mälestust, aga veelgi enam püüdi väljendada paremini instituudis tehtava teadus- ja õppetöö sisu, millest ligi poole moodustavad innovatsiooni ja innovatsioonipoliitika teemad või õppeained.

TTÜ juhtimisstruktuuris toimus radikaalne muudatus 2017. aastast, kui varasema kaheksa teaduskonna asemel jäi alles neli – infotehnoloogia, inseneri-, loodus- ja majandusteaduskond. Viimane moodustati varasema majandusteaduskonna ja TTÜ

noorima³, 23 aastat varem moodustatud sotsiaalteaduskonna liitmisega. Teaduskonna nimetuseks sai majandusteaduskond. Teaduskonna koosseisus moodustati neli instituuti: majandusanalüüsi ja rahanduse instituut, ärikorralduse instituut, Ragnar Nurkse innovatsiooni ja valitsemise instituut ja õiguse instituut. Nagu saab lugeda teaduskonna veebilt on teaduskond Eestis juhtivaid kõrghariduse andjaid majanduse, õiguse ja avaliku halduse valdkondades. Kvaliteetne interdistsiplinaarne haridus tagab meie lõpetajatele parimad võimalused töötamiseks juhtide ja spetsialistidena nii era- kui avalikus sektoris, samuti rahvusvahelistes organisatsioonides. Laiapõhjaline haridus vastavuses töajuturu vajadustele tagab meie lõpetajatele eelised eduka karjääri kujundamisel ning konkurentsivõimelise palga. TTÜ majandusteaduskonnas omandatavas hariduses on teoreetilised teadmised hästi tasakaalustatud praktikas vajaminevate oskustega, õppejõududeks on rahvusvaheliselt tunnustatud tippteadlased ja oma valdkonna silmapaistvad praktikud mitte ainult Eestist vaid ka välisriikidest. Ligi 900 välistudengit enam kui 40 riigist kinnitavad teaduskonna atraktiivsust ka rahvusvahelisel haridusmaastikul. 2017. aasta alguses töötas TTÜ teaduskonnas 178 akadeemilist töötajat, neist 25 professorit ja 33 dotsenti. Doktorantuuris õppis 120 üliõpilast ning 2016. aastal kaitsiti teaduskonnas 12 doktoritööd.

Tallinnas, september 2018

Sulev Mäeltsemees
TTÜ emeriitprofessor

³ Täpsuse huvides tuleb öelda, et TTÜ noorim teaduskond oli rektor prof Andres Keevalliku initsiatiivil 2004. aastal moodustatud loodusteaduskond, aga see toimus TTÜ sisemiste struktuuride korrastamise teel, mis ka sotsiaalteaduskonna moodustamisel oli olulisel kohal, kuid viimane moodustati demokraatlikus ja turumajanduslikus ühiskonnas täiesti uue eriala – „Avalik haldus“ – baasil.